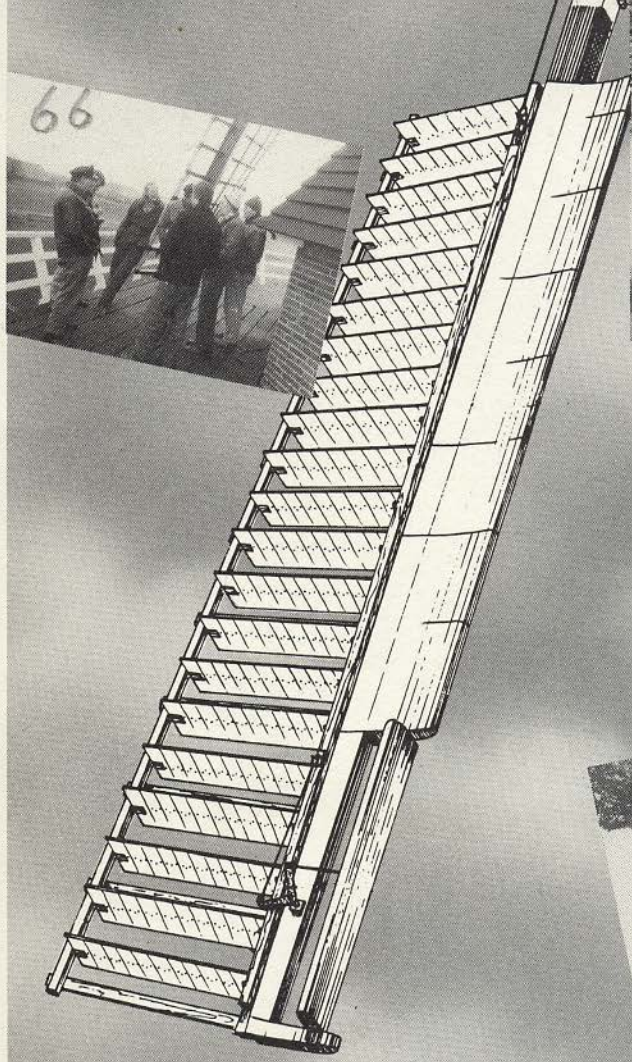

DE ZELFZWICHTER 1992

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
FA. DOORNBOS & PETERS

A-kerkhof 33 - 9712 BC GRONINGEN
 Telefoon 050-120807

Naar windmolen

Goeswert

te Feerwerd voor:

- * tarwemeel
- * tarwebloem
- * rijst
- * gort
- * pannenkoekenmeel
- * gemengd graan
- * en andere molen-
produkten (ook
voor zelfbakkers
(sters)

Dinsdag t/m zaterdag geopend
 13.30 - 18.00 uur.

MOLENAAR ROLF WASSENS

TEL. 05941-1545.

- * *Porselein*
- * *Kristal*
- * *Tafelbestek*
- * *Kado-artikelen*
- * *Lederwaren*
en
- * *Sieraden*

WOLDRING

Oosterstraat 19
 Groningen - Tel. 050-133880

Meubels
en
Verlichting

WOLDRING

Stoeldraaijerstraat 25
 Groningen - Tel. 050-143222

DE ZELFZWICHTER

Jaargang 19, nummer 66
Juni 1992

De Zelfzwichter is het orgaan van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, opgericht 4 oktober 1973. Het blad verschijnt in de maanden **maart, juni, september en december**. Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal **f 20,-** per jaar is het abonnement van **De Zelfzwichter** gekoppeld. Losse nummers kosten **f 2,50** exclusief porto.

Correspondentie-adressen

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens: Postbus 213, 9700 AE Groningen.

Redactie van De Zelfzwichter: C. E. van der Horst, Langeweg 10, 9679 HP Scheemda, telefoon 05979-13 46.

Adressen dagelijks bestuur van deze Vereniging:

T. de Jong (voorzitter), Barkstraat 15, 9745 BV Hoogkerk, tel. 050-56 59 53.

Dr. F. L. Humbert (secretaris), Oosterweg 11, 9751 PA Haren (Gr.), tel. 050-34 81 69.

Mevr. B. Tiemens (Penningmeester), Stein van Malsenstraat 21, 9842 PS Niezijl, tel. 05947-1 34 50.

B. Dijk (technisch adviseur), Aduarderdiep 3, 9833 TG Den Ham (Gr.), tel. 05903-1722.

Redactie

C. E. van der Horst, Scheemda
W. O. Bakker, Harkstede
H. Berends, Sebaldeburen
H. A. Hachmer, Nieuwe Pekela
P. van Dijken, Uithuizen

Vormgeving en montagewerk

M. E. van Doornik, Westernieland

Zet- en drukwerk

Drukkerij Actief Scheemda,
Scheemda

In deze Zelfzwichter:

Redactioneel	2
Extra vergadering V.V.G.M.	3
Voorjaarsvergadering V.V.G.M.	5
Het leven op een poldermolen	7
Molennieuws	9
Verstild verleden	15
Bezoek Radio Noord	17
Molen "Groote Geert" te Kantens .	18
Impressies Nat. Molendag '92	19
Examens Vrijwillige Molenaars	27
Over een molenverzameling	28
Vraag en aanbod	33
Nieuwe leden	36

Redactioneel

Zorgen in molenland.

Inmiddels zijn overal de jaarvergaderingen van de vele molenverenigingen en -stichtingen in Nederland wel gehouden.

Het besprokene op al deze vergaderingen kenmerkte zich met de constatering dat de voorgenomen bezuinigingen op monumentenzorg ernstige gevolgen zal hebben voor het molenbehoud.

In het buitenland betekent de windmolen nog immer het meest bekende symbool voor ons land en vele exporterende firma's ontlenuen hun beeldmerk aan de molen. In deze maand (juni) zullen de plannen van minister d'Ancona worden behandeld. Er zijn vele protesten tegen gekomen en de monumentenorganisaties zijn niet van plan de bezuinigingen zonder meer te accepteren. Hoe dit afloopt zullen we moeten afwachten. Zeker is dat ook onze Groningermolens in de problemen zullen gaan komen. Binnen de Vereniging en de diverse stichtingen wordt hard gewerkt om onze 82 molens in goede staat te houden. Een groot aantal enthousiaste mensen besteden steeds weer vele uren van hun vrije tijd aan 't behoud van molens. De 800 leden van onze Vereniging steunen hen met hun jaarlijkse contributie.

Het is duidelijk, de molen leeft onder vele mensen en kan niet meer worden weggedacht in de contouren van ons landschap. Zonder steun van de overheid kunnen de molens echter niet, daarvoor zijn de onderhoudskosten te hoog geworden.

De strijd om het behoud van de molens moet juist nu onverminderd worden voortgezet, immers ook onze kinds-kinderen moeten kunnen blijven genieten van de schoonheid van de molen en ook zij moeten een glimp kunnen opvangen van ons imposante industriële verleden.

C. E. van der Horst

N.B. Als losse bijlage vindt U ingesloten de nieuwe folder van de Stichting 'De Groninger Molen' met alle Groninger molens afgebeeld. Een goed idee om in de komende vakantietijd eens Uw keuze te maken. Voor de goede orde wijzen wij U er nog op dat nr. 83 nog niet geplaatst is. Dit zal niet lang duren. Wij houden u hiervan op de hoogte. Een geheel bijgewerkte lijst met contactadressen van molens wordt u hierbij eveneens aangeboden.

Voor het volgende nummer van *De Zelfzwichter* van september 1992 wordt u vriendelijk verzocht uw kopij in te zenden voor:

3 augustus 1992.

Extra vergadering Vereniging Vrienden van de Groninger Molens

door H. A. Hachmer

gehouden op vrijdag 10 april 1992 in het verenigingsgebouw van de Nederlands Hervormde Kerk te Hoogkerk.

Op de agenda van deze vergadering stond maar één punt, te weten de beleidsnota. Om half acht precies werd de vergadering geopend. In het kleine zaaltje hadden zich zo'n twintig leden verzameld die wilden meepraten over de definitieve vorm van de beleidsnota. Het was voor iedereen niet even gemakkelijk om de zaal op tijd te bereiken. De brug over het Hoendiep was voor alle verkeer gesloten.

De heer Humbert zat deze extra vergadering voor en gaf waar nodig toelichting. Er was tot deze extra vergadering besloten, omdat de discussie over de beleidsnota tijdens de najaarsvergadering niet goed uit de verf was gekomen. Enerzijds waren er leden die serieus wilden ingaan op de beleidsnota en daar geen tijd voor kregen, anderzijds waren er leden die uitzagen naar andere agendapunten en hun programma in het gedrang zagen komen. Vandaar de extra vergadering.

Vanuit de zaal werd kritiek geuit dat het eindconcept pas op deze extra vergadering werd uitgereikt. Er werd door het bestuur op gewezen dat bij de uitnodiging voor de extra vergadering de inhoudelijke wijzigingen waren toegevoegd, die de lezer kon combineren met het in *De Zelfzwichter* no. 63 geplaatste concept. Om iedereen de gelegenheid te geven alles nog eens goed na te

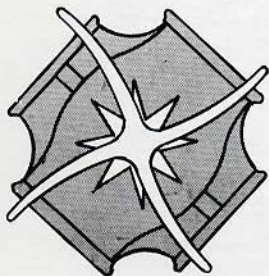
lezen, werd een leespauze ingelast. Na de pauze werd er op gewezen dat de nieuwe Stichting Vrienden van de Groninger Molens, waar de Vereniging geld aan geeft, niet gezien moet worden als een duplicaat van de Stichting 'De Groninger Molen'. De Stichting 'De Groninger Molen' is namelijk het overkoepelende orgaan voor alle moleneigenaren. De nieuwe Stichting Vrienden van de Groninger molens maakt daar dus ook deel van uit, net zoals o.a. de Molenstichtingen Hunsingo e.o. en Westerkwartier. Doel van de nieuwe stichting is het opvangen van buiten boord gevallen molens, rompen en stompen. De stichting krijgt een soort parkeerfunctie. Te denken valt aan een object zoals de romp te Ten Boer, een bijna complete romp die zelfs nog als molen op de monumentenlijst staat.

Vanuit de zaal werd gesteld dat het eigenlijk wel zonde is om aan deze nieuwe stichting geld te geven ter-

wijl er genoeg andere in nood verkerende molens zijn. Als voorbeeld werd de *Wilhelmina* te Noorderhoogebrug aangedragen. Deze mist momenteel een deel van haar gevlucht. Daar werd tegenovergesteld dat het geld voor deze molen uit andere potjes komt en dat in dit geval de eigenaar, te weten de Molenstichting Hunsingo e.o., zorg zal dragen voor herstel. Ze zal, hoe moeilijk dat ook is, een beroep moeten doen op de jaarlijkse subsidie en het meerjarenplan monumentenzorg. De molenaar moet zich dus richten tot de eigenaar. De Vereniging wil, indien er een verzoek binnen komt, ten alle tijde met raad en daad ter zijde staan. De jaarlijkse bijdrage, die de Vereniging aan de nieuwe stichting geeft komt overigens elk jaar weer terug op de begroting en deze wordt weer behandeld op een van de halfjaarlijkse vergaderingen. De definitie van rompen en stompen riep bij de leden enkele vragen op evenals het onderdeel reconstructie van verdwenen molen typen. Uit het antwoord van het bestuur bleek dat we bij reconstructie niet moeten denken aan een *paltrok*, maar meer aan *weidemolentjes* of een *spinnekop*. Op de vraag of de Vereniging ingeschreven staat bij de Kamer van Koophandel kon positief worden geantwoord. De vraagsteller deelde

mede dat dit erg belangrijk was daar de leden dan niet hoofdelijk aansprakelijk zijn. Een ander punt vormde het steeds weer terugkerende woord propaganda. Enkele leden associeerden dit woord met de bezettingstijd. Er werd voorgesteld om naar een goed alternatief te zoeken. Er waren nog vragen over de lesbrieven en de P.R.-commissie. Men zal bekijken of men kan werken aan de tot standkoming van een nieuwe lesbrief. Dit zal echter nog wel enige tijd kunnen duren. Wat betreft de P.R.-commissie zal men proberen duidelijkheid te scheppen. Met de Stichting 'De Groninger Molen' wordt overleg gepleegd om tot een bevredigend functioneren van deze commissie te komen. Tot slot werd de vraag gesteld of er voor de redactie, redactie-statuten kunnen komen om zodoende de redactie te beschermen. Deze zou men, zo werd beloofd, inderdaad opstellen.

Om half tien werd de vergadering afgesloten. Iedereen was tevreden over de gang van zaken en applaus volgde. Er werd besloten om in het vervolg agendapunten, die meer aandacht vragen te behandelen op extra vergaderingen, zodat er in alle rust over gesproken kan worden. De voor- en najaarsvergadering kunnen dan meer volgens programma verlopen.

Voorjaarsvergadering Vereniging Vrienden van de Groninger Molens

door H. A. Hachmer.

gehouden op vrijdag 24 april 1992 in de Groningerhal van het Veemarktcomplex te Groningen.

Om 10 over 8 werd de vergadering door onze voorzitter T. de Jong geopend. Een kleine 60 leden bezochten deze vergadering. De heer De Jong sprak de wens uit dat de vereniging uit zou groeien tot 1000 leden. Men had al kennis kunnen maken met de nieuwe blauwe stroofolder die dit doel moet ondersteunen.

"Kijk daarom eens rond in uw kennissenkring of daar nog molenliefhebbers te vinden zijn"; was zijn oproep. De Zelfzwichter was volgens hem een mooi visitekaartje voor de nieuwe leden. Hij sprak zijn bewondering uit over de redactie, die *De Zelfzwichter* altijd weer vol wist te krijgen met lezenswaardige stukjes. Het nieuwe lettertype werd een enorme verbetering genoemd. Vooral de ouderen onder ons hadden nogal moeite met het vorige, kleinere, lettertype. Teleurstellend was de mededeling dat de filmploeg van de E.G.D. uiteen gevallen was. Een groot deel van het materiaal van de film over de Groninger molens ligt daarom nog onbewerkt in de kast. De Jong vroeg zich af of er onder de leden nog vrijwilligers te vinden waren die dit materiaal willen monteren en inspreken. Een klein deel van de film, herbouw molen *Bovenrijge*, was overigens al bewerkt tot

een film en deze zou op deze avond worden vertoond.

Na de inleiding van de voorzitter kwam de secretaris, de heer C. E. van der Horst, aan het woord. Er waren geen ingekomen stukken. Daarna werden de notulen van de najaars- en de extra vergadering voorgelezen. Voor de heer Van der Horst was dit de laatste maal dat hij de notulen voorlas. Hij nam deze avond afscheid als bestuurslid.

Tussentijds werd nog de nieuwe folder van de Stichting 'De Groninger Molen' getoond. De folder telde maar liefst 83 molens. De nog niet geplaatste *tjasker* van Scheemda was als tekening al opgenomen. De *tjasker* stond op dat moment nog achter zijn bouwplaats, te weten de oude brandweerkazerne te Wildervank. De folder werd door iedereen prachtig gevonden. Penningmeester B. Tiemens behandelde de begroting. Het bleek dat sommige uitga-

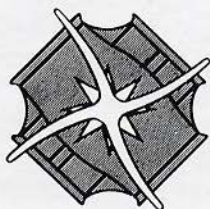
ven vallende onder P.R. nog niet bekend waren en als extra moesten worden toegevoegd. De rekeningen voor deze post waren nog niet allemaal binnen. Bea Tiemens bedankte de vorige penningmeester, Grieto de Vries, voor de steun die ze van hem gekregen had bij het opstellen van de begroting. De heer Van Driel las als lid van de kascommissie zijn bevindingen voor. De papieren werden in orde bevonden. Mevrouw Kalk werd daarna benoemd tot mede kascommissielid. De heer Leutscher werd benoemd tot reservelid. Zoals gebruikelijk was de animo voor deze functies in de zaal niet groot. Voor de voorzitter aanleiding er op te wijzen dat het vinden van nieuwe bestuursleden eveneens een probleem vormt. De huidige garde zal toch eens vervangen moeten worden. In ieder geval wordt het aantal bestuursleden teruggebracht van 11 naar 9 leden.

De heren Graeler en Van der Horst traden af en waren niet herkiesbaar. Medebestuurslid Humbert was wel herkiesbaar. Hij wordt tevens onze nieuwe secretaris. De heren Graeler en Van der Horst kregen van de voorzitter, namens de Vereniging een aandenken. Het bleek een tinnen bord met inscriptie te zijn.

Punt 7 op de agenda, de definitieve vorm van de beleidsnota 1992 leverde nu geen problemen meer op en was er om negen uur precies tijd voor een kop koffie. De vaste ploeg ansichtenverzamelaars sloeg daarop weer zijn slag.

Om half 10 werd de film over de herbouw van het molentje van *Bovenrijge* gestart. Speciale gast was mevrouw Everts. Haar grootvader, de heer Van Dijk, had dit molentje gebouwd. Op de film waren de treurige restanten van het oorspronkelijke molentje te aanschouwen. Het geluid bij de film was niet al tijd even goed, maar het werd de aanwezigen duidelijk dat men bij de herbouw zorgvuldig te werk ging. Vooral de afwerking van het dak werd tot in de puntjes verzorgd. Na een extra pauze werd de film vervolgd. Langzaam groeiden de onderdelen uit tot een nieuwe molen.

Tot slot zagen we het molentje functioneren. Het eerste meel werd gemalen en de eerste boom werd verzaagd. Anno 1992 kunnen we herbouw met eigen ogen te Ten Boer aanschouwen. Om half 11 kon de voorzitter de vergadering, na de rondvraag, sluiten. Deze keer was het niet laat geworden. We hopen dat dit in de toekomst zo kan blijven.

Het leven op een poldermolen

door H. Blaauw

Watermolenaar was een mooi beroep en je kon het zo maar leren. Zonder opleiding of examen. Kwam er een molen vrij, dan kwam er een oproep voor een opvolger en kon je je aanmelden. Werd je benoemd, dan ging je een week of veertien dagen naar de oude mulder of een van zijn collega 's om het vak in korte tijd te leren. Kwam je in moeilijkheden, dan kon je nog eens navragen. Was je ingewerkt, dan leerde je tevens je vrouw, hoe je met een molen moest omgaan. Je had dan een handige hulp in de tijd, dat er dag en nacht werd gemalen in de herfst en in de winter.

Watermolenaar was een beroep, dat in trek was. Je had gratis wonen, vrij licht en vuur en vaak opzichten, dat wil zeggen je had het toezicht op de weilanden, de zorg voor het vee. Zorgen dat de dieren te drinken kregen en niet het land uitgingen. Op-letten of de koeien bij de stier kwamen en de nodige hulp verlenen wanneer er een kalf werd geboren. De beloning bestond uit het gratis laten weiden van een of twee kalveren, die in de herfst werden verkocht. Een aardige bijverdienste. Voorai wanneer je een kalf extra liet lopen. De boer telde ze toch niet en deed hij 't wel, dan was het een losgebroken beest van een buurman. Dan waren er nog andere verdiensten. Deze waren algemeen bekend, maar iedereen wist van niets.

De weg van Noordbroek naar Scheemda loopt langs het Oude

Diep. Dit water maakt later een bocht naar links en gaat dan verder naar Evenreiten. In die bocht ligt

*De molen van de Rodetilsterpolder (gebouwd 1799, gesloopt 1936) te **Noordbroek**, met motorgemaal uit 1915.*

Collectie: C.E. van der Horst.

een klein bruggetje genaamd Rode Til. Links van de weg voor de brug stond een woning, even over de brug aan de rechterkant van de weg stond een molen, de *Rodetijlster Watermolen*. Twee keer in het jaar bracht mijn Opoe daar een bezoek. Eén keer in november om mee te helpen met het slachten van het varken en één keer in de zomer op een zondag. En dan ging ik altijd mee. En nu was het weer zover. Zondagmorgen om negen uur gingen we op stap. Eerst het dorp door, dan langs het pad bij de molen *Aurora*, voorbij het station en tenslotte de Scheemderweg op. Bij het station stopte juist een trein. Tjonge, jonge, die man op de locomotief, wat was dat een kerel. Reed zo maar over twee ijzeren banden zonder eraf te glijden. Een ding stond wel vast, later werd ik machinist op de trein. Onderweg gezellig een beetje met Opoe praten, een steentje in het water gooien of een vogel verschrikt maken. Soms opzij voor een autobus, een auto of een fietser. In de verte een rookpluim van een trein die langs Nieuw-Scheemda en Evenreiten door het veld ging over een bruggetje in de Olde Geut en zo naar het station in Noordbroek. In de verte de molen van oom, een te Scheemderzwaag, drie te Meeden en Veendam, vier in Noordbroeksterhamrik en Wagenborgen, twee te Siddeburen, twee te Nieuw-Scheemda en 't Waar, achter ons twee in Noordbroek. Wat een rijkdom! Het was een lange wandeling en we werden moe. We waren blij

dat we binnen waren en konden uitrusten.

Eerst even de familie bij langs. Hun wel en wee, de deugden en de ondeugden kwamen op tafel. Daarna kwam tante met wat anders en lang niet mals.' De kommiezen waren er weer geweest en hadden het huis doorzocht. Zelfs het stro in de bedsteden. Maar tante was niet bang en had ze bedreigd om ze met de beddestok op de kop te slaan. Vooral die schele, die had gezegd dat hij drank rook en dat hij terug zou komen. *"En hoe gaat het op school mien jong?"* vroeg tante. Dat wist Opoe! Ik had dubbel verstand en ik werd vast en zeker prefester. *"Zeg je jaartallen maar eens op"*. Ik begon met 100 jaar voor Christus en ik kwam tot 1296: Floris V door de edelen vermoord.

"Hol op jong" zei tante. *"k Word der kold van. Floris V vermoord en 'n tied leedn Molanus en zien moeke aan de Trekweg langs 't Winschoterdiep, Der blift gain mens over"*. We dronken koffie en toen gingen we naar de molen. Die moest draaien.

Tante opende de deur en we mochten even kijken, maar niet naar binnen. De molen had ze net geschoond en de vloer geschrobd. Je kon de pannekoeken van de grond eten. We konden weer naar binnen voor het middagmaal. Na afloop gingen de vrouwen afwassen en kon ik met oom praten. Maar die had de pet al over de ogen en sliep als een roos. 's Middags zaten we thee te drinken. De deur ging open en de

turfschipper van het dorp kwam binnen. *"Schenk me een borrel in"*. Wat een brutale vlegel! Hij vertelde het laatste nieuws uit het dorp. Zijn glas was leeg. *"Schenk me nog maar een in"* Ik werd stil. Er kwam nog een bezoeker. Ook zo onbeschoft. Zijn glas werd gevuld en er kwam nog een derde binnen. Weer iemand die geen fatsoen had geleerd. De bezoekers betaalden. Maar ik schrok me dood. Ik had geen cent op zak. Wie zou de thee betalen? Opoe? Wij vertrokken ook. Toch een vriendelijke tante. Wij hadden alles gratis. Onderweg bleef Opoe plotse-ling stil staan. Ze draaide zich om. Ik ook. Steeds langzamer draaide de molen. Toen stond hij stil. Opoe keek me aan. *"Je hebt wel wat gezien hé!"*. Dat

had ik. *"Denk er om, je hebt niets gezien en je weet ook niks!"* Ik bracht Opoe naar haar woning. Thuis gekomen werd me gevraagd hoe het gegaan was en of er meer bezoekers waren. *"Geen mens"*. Ik had immers niets gezien.

Weg is de molen. Een cementpaal geeft nog aan waar de toegang was. Op de plaats van de woning een parkeerplaats met bank en bomen. Soms rusten we er even uit. Dan staat voor mij Opoe. *"Je hebt niets gezien"*. Maar ik zie het verleden. Hetgeen ik eens niet begreep, werd me op deze stille plek duidelijk. Dan wordt de stilte doorbroken. Het automatisch watergemaal zet zich in werking. En wij gaan verder. Zonder Opoe!

Molennieuws

De nummers bij deze molennieuwtjes verwijzen naar de molennummers in de tweede druk van het Groninger Molenboek 1981.

23. **Korenmolen Olle Widde Ten Post.**

Sinds enige tijd heeft deze fraai gelegen molen een andere eigenaar. Een eigenaar die met hart en ziel verknocht is aan de molen en er weer een pronkstuk van wil maken. Na jaren van verval is nu een kentering merkbaar. Medio maart-april werd hier een nieuwe stelling om de molenromp aangebracht met verticale, op de grond steunende, schoren. Op 16 april werd vanaf deze stelling de molenromp rondom in de steigers gezet om het voegwerk te herstellen en de muren opnieuw te witten. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd door de fa. Kooi uit Ap-pingedam. De kosten van de totale restauratie worden begroot op f 350.000,-.

De molen "Olle Widge" te Ten Post tijdens de ingrijpende restauratie. Men is bezig de steigers om de molen te bouwen voor herstel aan het muurwerk.

Foto: P. van Dijken, 16 april 1992.

28. Korenmolen Adam te Delfzijl.

In deze forse molen moet een nieuwe roede worden gestoken. De oude roede levert gevaar op voor de omgeving. Verder zijn herstelwerkzaamheden nodig aan het bovengedeelte van de molen. De uitvoerder is fa. Doornbosch te Adorp. De totale kosten worden begroot op f 50.000,-.

34. Koren- en pelmolen De Vier Winden te Pieterburen.

Tijdens een inspectie aan de kap door de fa. Dunning op 5 mei jl. bleek dat er hier nogal wat mankementen zijn. De kop van het linker voeghout is zwaar ingerot, twijfelachtige bevestiging van de koebouten van vang aan het voeghout, korte spruit verrot, achterkeuvelens slecht, stormluisen en betimmering voorkeuvelens ingerot, bekleding kap is niet geheel waterdicht, enz. enz. De houten hals'steen' is te diep ingesleten en moet vervangen worden. We houden u van de voortgang op de hoogte.

38. Koren- en pelmolen te Ganzedijk (Finsterwolde).

Na de restauratie van 1989 staat deze molen er uitwendig prima bij. Echter, na nu eerst blijkt, vindt de bonte knaagkever hier ook zijn woning. En aangezien een molen grotendeels uit hout bestaat, hebben de beestjes over voedsel niet te klagen. Men heeft destijds verzuimd de molen van dit ongedierte te ontdoen. Hierdoor is de molen thans niet meer in staat normaal te functioneren. Dit tot groot verdriet van vrijwilligster Gerda Koster. De opknapbeurt is begroot op f 226.000,-.

47. **Korenmolen *De Hoop* te Haren.**

(ingezonden mededeling: H. van Ham-Ekkelkamp, eigenares)

Het verheugt ons dat voor onze windkorenmolen *De Hoop* te Haren toenemende belangstelling bestaat. Velen zullen dan ook het molenbericht in *De Zelfzwichter* van maart '92, waarin melding wordt gemaakt van de veiling van de Lions te Haren, met aandacht hebben gelezen. Inderdaad zal de opbrengst gedeeltelijk ten goede komen aan de onderhoudstoestand van de dorpskorenmolen. Daarbij staat het behoud in de originele staat voorop. *De Hoop* is een werkende molen. Vele klanten waarderen het volkorenmeel, dat in de winkel bij de molen wordt verkocht. Nu komen we bij de opmerking in het bericht, als zou gedacht worden aan het maken van een ontmoetingscentrum in de molen. Van een dergelijke functievervreemding kan geen sprake zijn. Het zou ook in strijd zijn met de Monumentenwet.

60. **Koren- en pelmolen *Groote Geert* te Kantens.**

Op 13 maart 1992 jl. werd door de fa. Dunning hier een nieuwe lange spruit ingebracht.

62. **Korenmolen *Windlust* te Molenrij.**

In het vorige nummer van *De Zelfzwichter* werd onder Molennieuws vermeld, dat er een bovenas gevonden was voor deze molen uit de omgeving van Schiedam. Ons lid, de heer H. J. Ootes uit het Noordhollandse Noordbeemster, meldt ons naar aanleiding van dit bericht, dat deze gietijzeren as, gegoten in 1896 bij de Kon. Ned. Grofsmederij te Leiden, afkomstig is van de *wipwatermolen* van de *Oostbuurtsepolder* onder Hazerswoude (zie foto). In de 1e druk van het Zuidhollands Molenboek (1961) wordt deze molen nog vermeld onder nr. 59. Het was een 18e-eeuwse wipmolen met een vlucht van 17,10 meter en met een gesloten ijzeren scheprad buiten de molen. In december 1958 werd een sloopvergunning verleend en in februari 1960 werd hij gesloopt.

77. **Poldermolen *De Palen* te Westerwijtwerd.**

In maart werden door de fa. Dunning de kap, staart, schoren en het nieuwe gevlucht weer op de romp aangebracht. De fa. Kleinjan uit Den Ham (Ov.) bracht nieuw riet op de kap aan. Daarna volgde de afwerking: schilderwerk, aanbrengen van kruipalen, kleppen en ander klein werk. Op 16 april werd de molen door dhr. P. van Dijken bezocht en werd het volgende opgemerkt:

Rondom de molen is alles opgeruimd, de 12 nieuwe eikehouten kruipalen zitten in de grond. De molen zit netjes in de verf. De kleppen moeten nog aangebracht worden. De vijzelbak is afgedekt met nieuwe delen van Bilinga-hout. Van binnen is deze molen met een vlucht van 16.40 m.

De bovenas van dit in 1960 gesloopte wipmolentje in de buurtschap Rijndijk onder **Hazerswoude**, zal mogelijk dienst gaan doen in de te herbouwen korenmolen "Windlust" te **Molenrij**. Een onderzoek met een loupe op deze foto wees uit dat het inderdaad om deze as gaat. (zie pag. 11)
 Collectie: H.J. Ootes.

Poldermolen "De Palen" te **Westerwijtwerd**, achterzijde. Rondom de molen is alles opgeruimd. De kruipalen moesten nog in de grond.
 Foto: P. van Dijken, 11 april 1992.

klein bemeten. Er zijn maar twee bintlagen. De eerste zolder is een lege zolder. De tweede zolder is tevens de kapzolder. Het achtkant is van Noors grenen en is nagenoeg geheel gaaf op een paar laseinden na, aan de westelijke achtkantstijlen. De zolders zijn nieuw. De koningspil is versterkt met een drietal knuppelstroppen. De stalen vijzel van 1951 is gehandhaafd. Hierop is wel een nieuw vijzelwiel geplaatst. Tevens is de onderbonkelaar vernieuwd en voorzien van nieuwe kammen. De doorsnede van de vijzel is 1.10 m.

In de kap valt direct het nieuwe bovenwiel met daar omheen een nieuwe houten vang op. In de oude bovenbonkelaar zitten nieuwe kammen. In oude staat zijn gebleven, de beide voeghouten, spantring, roostermantjes en kapspanten. De rest is nieuw. De slede voor de zelfzwiching zit vanwege de geringe ruimte buiten de kap. Deze molen vereist een lenige mulder, die soepel om de bovenas heen kan kruipen om zo het halslager te smeren.

Al met al hebben de fa. Dunning en Kleinjan een fikse pluim verdiend met de degelijke en nette afwerking. Een punt van aandacht blijven de veldmuren. Deze zouden in feite afgebroken en opnieuw opgemetseld moeten worden. Verder ontbreekt de bliksemafleider nog.

Zeker is dat de molen op Nationale Molendag geopend is geweest en heeft gedraaid. Vrijwillig molenaar H. J. Zuidhof zal de molen onder zijn hoede nemen.

98. **Korenmolen *Entreprise* te Kolham.**

Op zaterdagmorgen 9 mei had vrijwillig molenaar Hans Bergman grote pech. Tijdens het kruien brak een lange schoor, waardoor het niet mogelijk was deze hoge korenmolen tijdens de Nationale Molendag te laten malen. Gelukkig zijn er hierbij geen persoonlijke ongelukken gebeurd. Een nieuwe schoor is intussen aangebracht.

109. **Poldermolen *Fraeylemamolen* te Slochteren.**

Voor deze poldermolen is een nieuwe vijzel gemaakt door molenmakersbedrijf Doornbosch te Adorp. De vijzelgoot is geheel vernieuwd door aannemersbedrijf Stijkel te Scheemda. De molen werd op zaterdag 23 mei weer in bedrijf gesteld. Hierbij is ook het 25-jarig jubileum gevierd van de eigenaar, de Slochter Molenstichting. Door een verbetering van de wateraanvoer zal vrijwillig molenaar Durk Slagman de molen weer regelmatig kunnen laten malen.

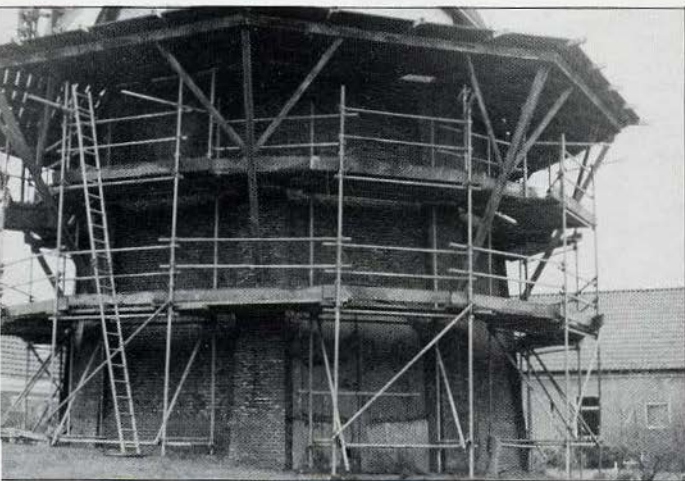
121. **Koren- en pelmolen *De Jonge Jan* te Uithuizen.**

Op 25 februari werden door de fa. Dunning de werkzaamheden gestart door het slopen van het stellinghek. Door aannemersfirma Veenstra uit

Uithuizermeeden werd op 9 en 10 april het motorhok aan de westkant van de molen gesloopt. Hierdoor kan nu weer met recht gesproken worden over een achtkante molen op een achtkante stenen onderstuk. Het stenen onderstuk staat momenteel in de steigers t.b.v. het herstellen van het muurwerk.

Aan het molenlichaam moet veel werk worden verricht, zoals een nieuwe kap, nieuwe buitenroede, nieuwe ramen en deuren, bekleden van het achtkant, nieuwe vloeren enz.

De fa. Benus is na Pasen begonnen met herstelwerkzaamheden aan de sarrieshut.

De in de steigers gezette onderbouw van "De Jonge Jan" te Uithuizen.

*Foto: P. van Dijken,
18 april 1992.*

134. **Korenmolen *De Vriendschap* te Winsum.**

In maart werd door de fa. Dunning de buitenroede vervangen. Deze roede werd door de orkaan van 25 januari 1990 zwaar beschadigd. De roede is uitgevoerd met zelfzwichting, Van Bussel-stroomlijnneuzen en Bremer-remkleppen. De kosten zijn begroot op f 50.000,-.

De gemeente Winsum heeft na de herindeling de zorg gekregen over meer molens dan alleen *De Ster* en *De Vriendschap* te Winsum. Door het oprichten van de Molenstichting Winsum wil de gemeente Winsum de genoemde twee molens en de molens *Joeswert* te Feerwerd, *De Meeuw* te Garnwerd en *De Jonge Hendrik* te Den Andel in deze stichting onderbrengen. De nu ook in de nieuwe gemeente Winsum gelegen molens *Eureka* te Wetsinge en *Aeolus* te Adorp zijn particulier bezit en vallen hierdoor buiten deze nieuwe stichting.

Verstild verleden (2)

door H. A. Hachmer

Ditmaal richten we onze blik op Tjamsweer. In de direkte omgeving van het oude borgterrein Dijkhuizen stonden eind vorige eeuw maar liefst drie molens. Het kostte de fotograaf dan ook geen moeite de molens op één gevoelige plaat vast te leggen.

Uiterst links zien we de in 1779 gebouwde *olie- en pelmolen* van Simon Ennes. De molen stond 130 jaar op dezelfde plaats en verwisselde meerdere malen van eigenaar. In 1781 werd de molen verkocht aan Klaas Mennes. In 1810 verkochten de erven Klaas Mennes van Delden de molen aan Hindrik Willemsen. In dat jaar was de olieslagerij al verdwenen, deze was blijkbaar niet rendabel. In 1816 wist Evert Jans Mulder de pelmolen in eigendom te verwerven. De molen bleef nu voor langere tijd in handen van één familie. In 1855 volgde Rotger Freerk Mulder hem op. In 1876 ging de molen over naar een zekere R. D. Aalfs. De molen werd nog geen twee jaar later doorverkocht aan Abel Makken. Deze liet later op de beide roeden zelfzwichting aanbrengen. Deze verbetering zorgde niet voor behoud. In de winter van 1909 op 1910 liet de firma Abel Makken de molen slopen. Het achtkant werd verkocht naar Lattrop, gemeente Denekamp. De molen ging daar dienst doen als korenmolen en bestaat er nog steeds. In het midden van de foto vaart een schipper met ledig schip op het Damsterdiep. Hij hoefde geen gebruik te maken van

de scheepsjager of zelf in de zelen te hangen. Het jaagpad op de voorgrond bleef ongebruikt. Zijn vrouw had blijkbaar zelfs tijd voor wat huishoudelijke karweitjes. Het was anders niet ongebruikelijk dat zij het schip moest trekken. Recht boven het roer van het schip zien we een in 1762 gebouwde *houtzager*. De molen stond op historisch terrein. Tot 1738 had hier de borg Dijkhuizen gestaan. In 1762 werd een deel van het land van de voormalige borg verkocht aan de vennoten Tjaert Tammes, Popke Arents, E. Houwerzijl en Lambertus Tonkens. De vennoten vroegen korte tijd later toestemming om op deze plaats een houtzaagmolen met getimmerte te mogen zetten. De vergunning werd verleend en de weg was vrij voor het oprichten van een monument van bedrijf en techniek op de plaats waar eerst de adellijke heren paradeerden. In 1797 verkochten twee aandeelhouders, te weten Tonkens en de weduwe Houwerzijl, hun deel aan Berend Smedes en Imke Sik-kens. In 1843 wist Evert Jans Mulder de molen in zijn geheel te verwerven. De familie Mulder kon zich toen eigenaar noemen van twee molens. De molen aan de overkant

Een zeer oude foto van vóór 1900 met links de olie- en pelmolen van Abel Makken met zelfzwiching; op de achtergrond de houtzaagmolen, waar de onderste wiek juist wordt opgezeild en rechts het ronde stenen poldermolentje met zelfzwiching. Gezicht naar het oosten. Alle drie molens hebben een houten bovenas.

Collectie: Veenkoloniaal Museum te Veendam.

van het water was reeds hun bezit. Deze familie was waarschijnlijk ook de laatste eigenaar. Zeker is dat de molen in 1900 is gesloopt en in zijn geheel werd verplaatst naar Onderdendam. Daar verving hij de in 1899 afgebrande zaagmolen van Koops. In Tjamsweer was de rieten bedekking van het achtkant al vervangen door gepotdekselde planken.

Rechts van de molen zien we de volledig met zelfzwiching uitgeruste molen van de polder Dijkhuizen. De molen bemaalde een gebied van 23 hectare. In de volksmond werd de molen *Veldman's meulntje* ge-

noemd. De molen was gebouwd als vervanger van een spinnekop. Het precieze bouwjaar van de ronde stenen poldermolen is niet bekend. Rechts van de molen lag een ijsbaan. De molen was in staat om deze in de wintermaanden van water te voorzien. In 1920 werd de molen gesloopt en vervangen door een electrisch gemaal. Dit gemaal werd iets verderop geplaatst. Wie anno 1992 deze streek bezoekt zal niets meer van de oude foto herkennen. Ja, het Damsterdiep loopt er nog steeds, maar beroepsschipper en molenaar zal men er tevergeefs zoeken.

Bezoek Radio Noord op de *Langelandster Watermolen*

door Sietie Douwsma-Spijk.

Op vrijdag 13 maart kreeg de vrijwillige molenaar Harmannus Noot bezoek van Radio Noord op de *Langelandster Watermolen* in Garmerwolde. Het hoorde alsof het rechtstreeks werd uitgezonden, maar het was de dag ervoor opgenomen, want er is geen telefoon in de molen en dan kan dat niet. Dick Bosscher was de verslaggever en die heeft het geweten, want hij heeft twee keer zijn hoofd gestoten en is dus in een kwartier 4 cm. gegroeid (twee builen). Noot heeft zes jaar bij molenmaker Doornbos in Adorp gewerkt en heeft daar de molenkriebels gekregen.

In de weekenden ging hij op zijn brommer de molens langs, om er van alles aan de weet te komen en het eind van het liedje was, dat hij door Bernard Dijk is opgeleid tot vrijwillig molenaar. Ook verzamelt hij alles over de molens en hij heeft 6.000 foto's en kaarten en 60 molenboeken.

Lange tijd heeft hij twee molens gehad, ook een in de Groeve bij Zuidlaren, maar een pas afgestudeerde molenaar die het in Veenoord had geleerd, Jan Lanjouw, was op zoek naar een molen en die heeft die in de Groeve gekregen, zodat Noot nu meer tijd heeft voor Garmerwolde. Hij is daar gevraagd door Molenstichting Hunsingo e.o. en draait sinds 1 mei 1988 zelfstandig. Gemiddeld komen er 150 bezoekers per jaar en hij heeft vorig jaar 68 keer gedraaid. 's Zaterdags in de middag is hij meestal in de molen en ook op zondag is hij soms aanwezig. Dus, als u de wieken in het rond ziet draaien (vierkant lijkt

zo raar), kunt u op de molen terecht. De molen is voorzien van zelfzwichting, wat vroeger van Engeland, via Denemarken, Sleeswijk-Holstein, Ost-Friesland naar Groningen is gekomen. Noot is er blij mee, want met zeilen heeft hij drie kwartier nodig om alles klaar te maken om te draaien en met zelfzwichting één kwartier.

Ook heeft de molen stormstutten, waar Hunsingo e.o. "patent" op heeft. Zijn molen staat namelijk in een kruis, om de jeugd te beletten in de wieken te klimmen en dan moet er extra bescherming worden aangebracht, want normaal staat een molen in een plusstand. Dit alles heeft hij aan Dick Bosscher verteld en het was een goede reclame voor onze Groninger molens. Als Radio Noord nu eens iedere maand een andere molen nam, dan konden ze $82 : 12 =$ bijna 7 jaar vooruit en zou het een mooie reclame voor onze molens zijn. Misschien is er wel iemand onder de lezers, die dit stie-

kem even door geeft aan Radio Noord.

Molenaar Noot is op 1 november 12½ jaar vrijwillig molenaar, niet op

één molen, maar op verschillende. Daar is de prestatie niet minder om en we zullen zeggen, op naar de 25 jaar.

Koren- en pelmolen *Groote Geert te Kantens*

door Sietie Douwsma-Spijk.

Zaterdagmiddag 18 april hebben we een bezoek gebracht aan de molen *Groote Geert te Kantens*. Het eerste wat ons opviel, toen we uit de auto stapten, was een gedenksteen in de muur van de molen. Die is er in 1848 al ingemetseld en was nog zo duidelijk leesbaar, alsof hij er vandaag was neergezet. Het vermeldt de tekst:

*De Groote Geert
Toen men 1818 telde en Pieter
Siemens Nienoord mij hier stelde
ben ik na dertig jaar,
doorstaan van storm en gevaar
met ruim drie ellen,
verhoogd onder mijn stelling.*

We vonden het er erg stil, maar de molen draaide en de vlag was uit en dus zijn we maar naar boven geklommen en ja hoor, daar vonden we de molenaars M. de Jonge en Gerard Werkman. Gerard ging meteen een paar stoelen van beneden halen, zodat we konden zitten. Ik had al plaats genomen, toen mijn man ook zijn stoel pakte, ging zitten en er doorheen zakte. Nou, ik zal u vertellen, we hebben niet gelachen. Dat gelooft u zeker wel. Ze hadden het niet erg druk, want er was niets meer te malen, alleen nog een klein beetje gerst te pellen, zodat we

even lekker konden kletsen. De Jonge was al vanaf 1980 molenaar op de *Groote Geert* en daarvoor 5 jaar in Zandeweer. Op 14-jarige leeftijd werd hij "hansmansknecht" op de molen te Westeremden, *De Vlijt*, die er nu niet meer staat, later in Garrelsw eer en Adorp. Hij heeft bijna zijn hele leven op de molens gewerkt. Hij ging nu ook nog wel eens door de week draaien. Gerard Werkman is er intussen 10 jaar molenaar en heeft daarvoor in Zandeweer op de molen gezeten voor zijn opleiding. Ze hebben een poosje meel te koop gehad, maar daar zijn ze mee gestopt, want er werd niet genoeg verkocht. Ze draaien nu nog wel voor "onze meel-gigant" Moorlach in Uithuizemeeden, maar dat was, zoals ik heb begrepen, niet voor consumptie geschikt, maar voor voer. Over het algemeen vonden ze dat het bezoek wat zakte,

OPA LUITJE DOORNBOS, MOLENAAR TE HUIZINGE

moet een vooruitstrevend man zijn geweest. In het gedenkboek *Bronsmotoren 1907-1957 "Volle kracht vooruit"* staat althans vermeld, dat hun eerste vergassermotor op 15 juni 1895 werd afgeleverd aan de heer L. Doornbos te Huizinge. Deze kreeg een 10-PK motor met drijfwerk en bolspil voor f 1.650,-. De volgende stap was een maalderij zonder molen, maar annex een speciale roggebroodbakkerij, die hij in 1911 "ien Stad" en wel aan de Tuinbouwstraat liet bouwen. Hoewel door velen gek verklaard, heeft die bakkerij het toch drie generaties volgehouden t/m 31 december 1988. Met de maalderij was overigens al eerder - al snel na de 2^e W.O. gestopt.

Maar uw boekhandelaar is nog opgegroeid in de sfeer van een graanzolder, met muizen en al, een werkende maalderij en een ambachtelijke roggebroodbakkerij, hetgeen zijn speciale bekoring had!

Misschien heeft dat ons "de tik" bezorgd om in onze zaak **MOLENBOEKEN** in hoge ere te houden! 't Is maar dat u het weet, als u het nog niet wist, tenminste....

BOEKHANDEL
BEN DOORNBOS BV.
Uitgeverij • Boekhandel

DE EERSTELING

OUDE KIJK IN 'T JATSTRAAT 59
9712 EC GRONINGEN
TELEFOON 050 - 134041*

MULDER POT - KROPSWOLDE

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- * volkorenmeel
- * tarwebloem
- * viergranenmeel
- * pannekoekmeel
- * boekweitmeel

Geopend:

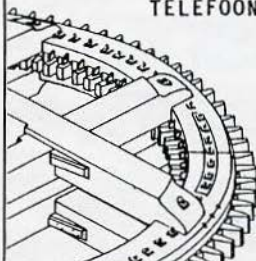
Di. t/m Vr. 13.30-17.00 uur, Zat.
van 9.00-12.00 en 13.30-17.00 uur.

Molenaar J.J. Pot,
telefoon 05980-949 53

MOLENMAKERS-
BEDRIJF

Roemeling
en
Molema

KERKLAAN 5, SCHEEMDA
TELEFOON 05979-1660

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor Molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon 05700-12353

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR*

Schipvaart 36

9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel,
zoals:

- * VOLKOREN TARWEMEEL
- * MEERGRANENMEEL
- * GELETTE TARWE
- * ROGGEBLOEM
- * ROGGE
- * HAVER
- * LIJNZAAD
- * PANNEKOEKMEEL

De molen is voorzien van een
pellerij, zodat we nog de
OUDERWETSE GORT voor u hebben.

**Molen „De Leeuw”
Oldehove**

 DE KAMERSPECIALIST

HUUR

VERHUUR

ADVIEZEN

BEMIDDELING

Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspannen.
Gespecialiseerd in Kamer-
verhuur.

Folkingestraat 18
9711 JW Groningen
Tel. 050-13 34 16

Geopend: 10-12 en 13-17.30 uur

KNOOP HAREN BV
STUDIO - DRUKKERIJ - UITGEVERIJ

**OPVALLEND DRUKWERK
KOMT VAN KNOOP.**

Hortuslaan 18, Haren-Gn
Postbus 16, 9750 AA Haren-Gr
Telefoon 050-347641
Fax 050-346492

Mesthandel G. WEVER & Zn.

Uw adres voor:

**DRIJFMEST
VASTE MEST
VLOEIBARE SLIB
VASTE SLIB**

G. WEVER
Sellingestraat 26
9561 TB Ter Apel
Tel. 05995-1376

A. WEVER
Sellingestraat 22
9561 TB Ter Apel
Tel. 05992-4346

[REDACTED]

Heeft u er wel eens over nagedacht, dat er mogelijk vrienden, kennissen, relaties of familieleden zijn, die veel belangstelling hebben voor de Groninger molens? En dat die belangstellenden misschien **lid** zouden willen worden van de **Vereniging Vrienden van de Groninger Molens**, maar de stap nog niet hebben genomen? U zou hen daarbij kunnen helpen! Er bestaan daartoe heel wat aanleidingen! Met de feestdagen, zoals Sinterklaas en Kerstmis, verjaardag, etc. geeft u cadeautjes. Wat u precies zult geven, weet u soms niet, en dan draait het uit op een cadeaubon of boeken- of platenbon. Wees eens origineel en schenk een (toekomstig) molenvriend(in) een lidmaatschap van de Vereniging (voor een jaar). Wij willen u graag aanmoedigen zo'n origineel cadeau te geven. Voor elk nieuw aangebracht lid krijgt u van ons een molenlepelkje cadeau.

Ondergetekende:

(blokletters a.u.b.)

Hr./Mej./Mw.

Adres

Postcode Plaats

geeft als lid op (voor een jaar):

Hr./Mej./Mw.

Adres

Postcode Plaats

Hij/zij zal na ontvangst van een acceptgirokaart minimaal f 20,- overmaken en ontvangt daarvoor een molenlepelkje. Het contributiejaar valt samen met het kalenderjaar. Bij aanmelding na 1 oktober geldt het volgende jaar als vol kalenderjaar.

Datum

Handtekening

In gefrankeerde enveloppe toezenden aan de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, Postbus 213, 9700 AE Groningen.

maar er kwamen toch nog ongeveer 500 bezoekers per jaar. Tijdens de Molendag hielden ze een speurpuzzel in hun dorpskrant en de prijzen, drie taarten, werden in de molen uitgereikt.

De brandweer houdt er soms een oefening om trappen te leren lopen (we zullen hopen dat ze meer conditie hebben dan ik). Ze spuiten niet, maar het is een goede training. Er is pas een nieuwe lange spruit aangebracht. De vorige had twaalf jaar dienst gedaan. Ze waren erg tevreden over de vlotte behandeling van de gemeente Eemsmond, want na de herindeling moesten ze dat allemaal maar af wachten. Ongelukken waren er gelukkig niet te vermelden. Soms weerlicht het er wel behoor-

lijk, want als de deuren tegenover elkaar open staan en er komen dames met rokjes aan, dan wil het nog wel eens gebeuren, dat de boel opwaait, dus dames, let op uw zaak. Een lange broek kan dan soms wel eens handig zijn. We hebben een lekker kopje thee gehad met een koekje en even via de stelling over het veld gekeken, wat al weer aardig groen begint te worden en de lammetjes in de wei, waar ik altijd zo blij van word. Ik weet dan, nu is het weer lente. Het was er gezellig en echt een kijkje waard. Daarom, beste lezers, als u zich eens verveelt, zoek een molen op bij u in de buurt en ga er eens een kijkje nemen. Ik weet zeker, voor u het weet, bent u razend verliefd. Een liefde voor uw hele leven.

Impressies Nationale Molendag 1992

door C. E. van der Horst

Van verschillende zijden ontvingen wij reacties op de Nationale Molendag die dit jaar op 9 mei werd gehouden. Er stond die dag een stevige wind, maar er viel ook op diverse plaatsen veel regen. De reacties verschilden nogal: op de ene molen meer bezoek, op de ander aanmerkelijk minder. Tevreden was men in Winschoten, waar vooral *Molen Dijkstra* veel bezoek te verwerken kreeg. In Slochteren bij de poldermolen *De Grootepolder Molen* telde men om één uur 's middags al ruim 120 bezoekers. De hoge stellingmolen in Kolham stond noodgedwongen stil. Tijdens het kruien brak een schoor doormidden. Op de *Wilhelmina*, korenmolen te Noorderhoogebrug was vrijwillig molenaar H. J. Berghuis uiterst enthousiast, meer dan 550 (!) bezoekers. Men begon hier om kwart over tien met pannenkoeken bakken en om kwart over vijf was men nog bezig. Ook

Nationale Molendag op "De Lelie" te Eenrum.

Foto: Gerben D. Wijnja.

op de *Goliath*, een watermolen in Uithuizermeeden, waar vrijwilligster Ida Wierenga de scepter voerde, was het een drukte van belang. Onze medewerkster Sietie Douwsma geeft hierover een geheel op rijm geschreven verslag. Redactielid P. van Dijken geeft u een indruk over 'zijn' molen in Pieterburen en medewerker Martin van Doornik doet hetzelfde over *De Jonge Hendrik* te Den Andel. Jaap Jan Sterenberg is wel onze jongste medewerker (hij is 15 jaar!) en hij vertelt u iets over Westerwijtwerd, Winsum enz. De foto's bij deze impressies werden ons welwillend ter beschikking gesteld door de heer Gerben D. Wijnja, redacteur van het Friese molenblad *De Útskoat*. Wij zijn hem daarvoor zeer erkentelijk!

Nationale Molendag 1992 - *Varia*

door Jaap J. Sterenberg.

Traditioneel is er op de tweede zaterdag in mei weer Molendag. Dit is voor mij de gelegenheid bij uitstek om molens te bezichtigen, waar ik anders nooit kan komen. De rest van het jaar ben ik altijd gebonden aan een paar molens, om het molenaarsvak te leren. Dit jaar stonden er drie molens op het programma, resp.: *De Palen* te Westerwijtwerd, *De Jonge Hendrik* te Den Andel en *De Vriendschap* te Winsum.

Zo vertrokken we van Uithuizen richting Westerwijtwerd. Onderweg zagen we al een aantal molens prachtig versierd draaien. Daar te-

genover stond *De Jonge Jan* te Uithuizen, welke er maar slecht uitzag. Er zal daar nog veel werk moeten worden verricht, voordat het weer

een mooie, draaiende molen is. In Westerwijtwerd is dit restauratiewerk al bijna voltooid. Het vormt nu een markant herkenningspunt in het landschap. De molen draaide voor het eerst in vele tientallen jaren. Zodoende was het er redelijk druk. De molen draaide er prachtig over. Op enkele klussen na (bijv. de molen-tocht uitbaggeren en veldmuren herstellen) is het molentje klaar voor de officiële opening. Hierna zijn we naar Den Andel gegaan. Was het bij vertrek nog droog, nu viel het lekker uit en dat deed het de rest van de middag ook.

Op *De Jonge Hendrik* troffen we slechts 1 bezoeker aan. Waarschijnlijk de ligging van de molen. De

molen zag er netjes uit en de molenaar had het goed voor elkaar, o.a. een mooie mulderskamer met verkoop. Bij verdere bezichtiging van de molen bleek dat de pasbalk verrot was en daardoor was gebroken. Hierdoor was het werk aan het nieuwe koppel stenen stil komen te liggen. Verder ontbraken er een aantal kleppen in het gevlucht, maar ergens in een verloren hoekje stonden al nieuwe kleppen, klaar om geplaatst te worden.

Na *De Jonge Hendrik* zijn we nog naar Winsum gegaan, waar alleen *De Vriendschap* was opengesteld. In de molen werden voorstellingen gegeven door rederijkers. Daarnaast konden we voor het eerst, in circa twee jaar, de molen weer zien draaien. Voorzien van een nieuwe verbusselde buitenroede met remkleppen en zelfzwichting.

Hier eindigde onze molendagtrip en zijn we huiswaarts gekeerd. Het was een verregende, sombere dag. Geen wonder dat sommige molenaars al vroeg in de middag hun molen hadden afgetuigd en stilgezet. Jammer, want deze dag had mooi kunnen zijn. Sneu is dan ook te horen, dat anderen zo'n mooie droge dag hebben gehad.

Ook "*De Eolus*" draaide er lustig op los tijdens de Nationale Molendag bij **Aduard**.
Foto: Gerben D. Wijnja.

Natonale Molendag 1992 op *Goliath*

door *Sietie Douwsma-Spijk*.

Molendag op *Goliath*.

Langs het nieuwe Goliathpad
waren we om negen uur present
zowel in de molen als in de tent.
De vlaggen hingen flink te wapperen
en op de fiets kwamen de eerste dapperen
zo om een uur of tien al aan
om hun stempel te laten slaan
op het papier voor de fietstocht gekregen.
Wat wel jammer was, was de regen.
Maar na een kop gratis koffie met koek
en hun naam geschreven in het gastenboek,
met lekker brood van Koos Poelma, de echte bakker
en een zak met overheerlijke Goliath-rakkers
in de fietstas voor onderweg op de route
gingen ze blij weg, met de vriendelijke groeten.
De molentjes van Van Bruggen uit Bedum
waren ook geweldig in hun hum.
De wieken draaiden vrolijk in het rond.
Prachtig dat hij een hobby vond
in het maken van molens in het klein.
Dat moet wel een handig baasje zijn.
Een goochelaar was ook present
en vertoonde zijn kunsten in een tent.
De mensen vonden dat reuze fijn,
zowel voor groot als ook voor klein.
Ze werden steeds weer bij de neus genomen,
maar daar waren ze blijkbaar voor gekomen.
Als zijn kunsten waren vertoond
werd ieder met muziek beloond
op de accordeon, bespeeld door Ineke en Nicolien,
waar de mensen van genieten, dat kon je zien.
Een miniatuurstoomtrekker blies zijn stoom daar uit
en gillend hoorde je tot ver weg de fluit.
Veel mensen die daar bij bleven kijken.
Ze vonden dat prachtig en lieten dat blijken
door de vele nieuwsgierige vragen
waar ze dan mee aan kwamen dragen.

Het Rode Kruis was ook present
met een uitgebreide stand,
met knuffeltjes dit en poppetjes dat,
voor iedereen was er wel wat.
Ook een grote grabbelton
waar iedereen in grabbelen kon.
's Middags in de tent, dus binnen
zag je mensen zitten spinnen
op een oud spinnewiel,
wat vooral de ouderen beviel.
Ook werden we om vier uur verrast,
want Jaap Nienhuis van Radio Noord kwam als gast
om nog een uitzending te maken
en rechtstreeks te vertellen over de zaken
die op *Goliath* aan de gang waren
en hoe Ida dat allemaal ging klaren.
"Man, man, wat 'n boudel", zei hij toen
en met een stem als een klaroen
ging alles rechtstreeks de ether in
en Ida ging het goed naar de zin.
Sloten koffie zijn er door gegaan,
gelukkig was er water uit de kraan
uit het huisje bij de dijk,
daarmee voelden wij ons rijk.
De kinderen limonade, molentjes en vlag,
oor hun was het ook een mooie dag.
Ongeveer driehonderd bezoekers zijn er geweest.
Het was een geweldige molenfeest.
Daarom staat het volgend jaar
Ida met haar aanhang weer voor u klaar
om de molen te presenteren,
tot ziens dus allemaal, dames en heren
en ook de kinderen niet te vergeten
want dat is de toekomst, zoals u wilt weten.
Daar moeten we later verder mee.
Dan is ook de molenstichting te vree.

Nationale Molendag 1992 in Den Andel

door Martin E. van Doornik.

Al sinds 1981 heb ik alle Nationale Molendagen meegemaakt, maar nog nooit heb ik zoveel voorbereidingen gedaan als voor 9 mei 1992! Op vrijdagavond 8 mei de nieuwe kleppen nog aanbrengen op de Dekkerroede. Door drukte was ik er helaas niet in geslaagd dit karwei af te maken. Tien kleppen bleven in de molen staan, komt later wel. Doodmoe naar bed, wachten op de grote dag. Het weerbericht op de kabelkrant "*windkracht 2 op 9 mei, windrichtingen variabel...*" deed me slecht slapen.

Om half acht opstaan, broodpakketje klaargemaakt. Nog even naar Warffum voor Moederdag-inkopen. Na half 9 ging de sleutel in de molendeur. Het voordeel van zo'n zelfzwichter is dat *De Jonge Hendrik*, na het losmaken van de roede, pal opzijtrekken, stutten eruit, al na 4 minuten kan draaien na het lossen van de vang. De kleppen 1/3 dicht, 2/3 open. In *De Jonge Hendrik* heb ik nog een molen staan: een ouderwetse koffiemolen, die je tussen je knieën vasthoudt om koffie te malen. Na 10 uur de eerste bezoeker: een persfotograaf, gevolgd door het gewone publiek, waaronder een aantal fietsers. Het werd meteen druk in het nieuwe winkeltje. Windkracht 6, variërend tussen ZW en NW, zodat er verschillende keren gekruid moest worden. Veel uitkijken met dit weertype. De meeste tijd bracht ik door in het winkeltje beneden, maar als er bezoekers zijn, liep ik mee naar boven, dit voor de veiligheid. Er is niks voorgevallen. De Friese molenliefhebber en samensteller van het Friese molenorgaan *De Útskoat*, Gerben D. Wijnja kwam

me ook met een bezoekje vereren. Foto's maken voor het blad *De Molenaar*, zei-ie. "*Een hele mooie molen heb je*", was zijn commen-

taar. In het winkeltje voortdurend meel scheppen met m'n pas gemaakte koperen meelschepje en wegen in de nieuwe zakjes. Totaal ongeveer 120 bezoekers kon ik ontvangen, waaronder 5 Hongaren. Een pracht resultaat! In 1990 slechts 28 en in 1991 nog maar 37 bezoekers. Om half zes ging de deur dicht. Uiterst voldaan keerde ik weer huiswaarts.

Op de "Joenswert" te **Feerwerd** was er ook Nationale Molendag.
Foto: Gerben D. Wijnja.

Nationale Molendag 1992 in Pieterburen

door Piet van Dijken.

Tegen 9 uur 's morgens kwam ik in Pieterburen aan. Begonnen met het op de wind kruien van de molen. Er stond een vrij krachtige westenwind, dus met vier halve zeilen voor, kon de molen het gemakkelijk doen. Wel heb je bij deze wind hinder van een grote boom, welke vlak voor de molen staat, doch de maalspil uit het werk gezet en de molen liep een rustig gangetje. Daarna vlag en wimpel uitgehangen.

Gezien vanaf de stelling zijn ook de molens van Den Anel, Eenrum en Mensingeweer inmiddels los. Voor de middag is het erg rustig wat bezoek betreft, wel een paar groepen race-fietsers langs de weg, maar deze kijken niet op of om naar hun omgeving en komen ook niet naar

de molen. Eerst onderin de molen de vloer maar eens aangeveegd, ook het stroommeterkastje uitgeveegd, daarna beide inritdeuren open gezet en de oprit afgeveegd. De eerste bezoeker, welke tegen een uur of elf komt, is de heer Knol, namens de Stichting 'De Groninger

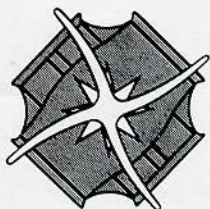
Molen'. Aangeboden worden een Oudewijvenkoek en een VVV-geschenkbon als blijk van waardering voor het vrijwilligerswerk aan de molen. Dit gebruik is al zo'n 6 jaar lang in ere. Na een klein uurtje praten en koffiedrinken gaat de heer Knol in de richting Eenrum en gaat ondergetekende maar eens een klusje doen.

Het weer is intussen nog steeds redelijk: half tot zwaar bewolkt, met af en toe zon, tevens een regelmatige wind uit het westen. Tegen 12 uur komen de eerste bezoekers binnen en wordt begonnen met uitleg geven, folders uitdelen en zakjes meel verkopen. Als deze mensen weer vertrokken zijn, is het inmiddels 1 uur geworden. Eerst eten, want de maag knort. Tijdens het eten weer nieuwe bezoekers.

Ondertussen trekt de lucht meer en meer dicht, en neemt de wind af. Tegen 2 uur de molen stilgezet en bijgelegd tot vier volle, tevens de maalsteen in het werk gezet, de vang weer los, doch de wind is bijna geheel weggefallen en dat terwijl er nog tarwe staat, wat gemalen moet worden. Door de verkoop is de voorraad meel danig geslonken, en je weet vooraf niet wat je nog aan be-

zoek krijgt. Afwachten dus maar. Inmiddels begint het ook nog te regenen. Tegen 3 uur echter komt de wind terug en kan de tarwe gemalen worden. Ook weer een aantal bezoekers, welke het malen met eigen ogen kunnen aanschouwen. Het is echt dit windje pakken, want als de tarwe erdoor is, neemt de wind weer sterk af en komt de molen moeizaam rond. Maalsteen weer uit het werk zetten of laten slingeren is de keus. Gezien het tijdstip, tegen half 5, besluit ik tot het laatste. Het weer is nu geheel slecht geworden: windstil, egaal grijze lucht en regen, welke steeds heviger wordt.

De Lelie in Eenrum staat intussen al stil en afgezeild en nadat tegen 5 uur de laatste bezoekers zijn vertrokken, begin ik met afzeilen, verder bliksemafleiderkabel aan de roede, pal en stutten in het bovenwiel. Tijdens de zomer laat ik de vier steekborden zitten en de roedeketting los, dit in verband met verminderde stormkans en door de borden beter doortrekkende molen. Al met al toch wel een geslaagde Molen-dag; het weer had vooral 's middags beter gekund. Bij verlaten van de molen blijkt volgens het gastenboek dat er nog zo'n 40 mensen de molen hebben bezocht.

Examens vrijwillige molenaars

door F.L. Humbert en M.E. van Doornik.

Op dinsdag 12 mei en op woensdag 13 mei heeft de examencommissie van vereniging 'De Hollandsche Molen' examens afgenomen op respectievelijk *De Zwaluw* in Zuurdijk en *De Lelie* in Eenrum.

Op de eerste dag was het goed molenaarsweer. Weer voor werkers. De temperatuur was zodanig, dat men aan het werk en in beweging moest blijven om het niet te koud te krijgen. Krachtige zuidwestenwind met wat regen. De windkracht was zodanig dat alle nodige proeven zonder extra problemen konden worden uitgevoerd. De eerste kandidaat die slaagde, was de heer J. Groen uit Vierhuizen. Hij had al ruime ervaring met het molenwerk en het examen doen was voor hem ook niet nieuw. De tweede kandidaat, de heer P. Buiten uit Ganzedijk, hoefde alleen even een herexamen te doen over de theorie. Dat leverde ook geen problemen op. Beide heren worden vrijwilliger op de molens in hun woonplaats. 's Middags was de heer J. Wolhuis aan de beurt. Hij heeft al zeer veel ervaring op verschillende molens en is al vanaf zijn jonge jaren in molens geïnteresseerd. Hij slaagde dus met vlag en wimpel. De heer Wolhuis wordt nu vrijwilliger op de Krimstermolen te Zuidwolde. Als laatste kwam de heer J. Kooistra uit Sloten (Fr.) voor de commissie. Kooistra straalde de rust uit van een

molenaar, die alles onder de knie heeft. Al jarenlang is hij korenmulder in Sloten en poldermolenaar in Nijemirdum. Bovendien haalde hij al lang geleden het diploma van het Gild Fryske Mounders. Het is voor de examencommissie een gemakkelijke dag geweest. De geslaagden wensen we veel succes. Wij hopen dat ze nog lang met plezier hun molens draaiende zullen houden.

Wat in Zuurdijk gemakkelijk is gegaan, was de 13e mei (ongeluksgetal?) op *De Lelie* in Eenrum zeer ongelukkig verlopen voor de examencommissie. De vier kandidaten hadden een minder indrukwekkende staat van dienst en naast een hele kolom met dezelfde lesmolen in hun maalboekjes zijn weinig andere molens vermeld. Het was zonnig weer met wat bewolking en ook veel wind uit het zuidwesten. De kandidaten waren vrij nerveus en soms ontstonden tijdens examenondervragingen heftige discussies.

Niet één kandidaat slaagde....

Eén teleurgestelde kandidaat, die mokkend naar buiten liep, moest zelfs tot kalmte gemaand worden.

In molen "De Lelie" te **Eenrum** wordt een kandidaat theoretisch ondervraagd door de examencommissie, bestaande uit: W. A. Hofkamp, L. Vellekoop, G. de Vries en mevr. E. N. Pouw-Schipper.
Foto: M. E. van Doornik.

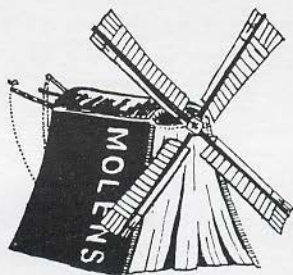
Een andere kandidaat moet alleen de theorie overdoen. Ondanks de gezelligheid in *De Lelie* een teleurstellende dag. Weliswaar zijn de

examens streng, maar molens zijn prachtige monumenten en daar worden nou eenmaal hoge eisen aan gesteld.

Over een molenverzameling

door C. E. van der Horst

● 1. Wij beginnen de nieuwe aanwinsten met een voortreffelijk Duits boek over de molens in Münsterland, direct grenzend aan ons eigen Twenthe "*Alte Mühlen im Münsterland*" door Alois Schwarz en Bernhard Fritsche. Münster 1991 - ISBN 3-402-05265-2 - Druckhaus Aschendorff, Münster. Een heerlijk foto-boek, linnen gebonden. Het eerste gedeelte tot pag. 58 behandelt een inleidend gedeelte over het malen in 't algemeen, de typen enz. waarna 100 pagina's volgen van alle nog bestaande water- en windmolens in dit gebied, zelfs uitgebreid met een aantal op Nederlands gebied liggende molens (Usselo, Haaksbergen enz.) Schitterende foto's, waarvan vele in kleur, begeleiden de historische tekst. Het boek 21x30 cm. is gedrukt op zeer fraai glanzend papier. De prijs van dit aanbevolen boek bedraagt D.M. 58,- . Een register op plaatsnamen ontbreekt helaas. Het verdient aanbeveling deze zelf bij te maken.

*De waterradmolen van het kasteel **Burgersteinfurt** was hier nog in bedrijf. In 1974 werd het maalbedrijf stilgelegd en het gebouw veranderd in een restaurant. Op 11 juni 1962 maakte C.E. van der Horst deze foto.*

● **2.** Een omvangrijke restauratie in 1990/91, van de oudste en meest gave torenmolen in ons land, die van Zeddum, werd aanleiding tot de uitgifte van een waardevol boekje met als titel *"De grafelijke korenmolen te Zeddum"* door D. J. K. Zweers. Met groot enthousiasme gaat de schrijver via de historie, waarbij vooral een proces uit 1664 zich ademloos laat lezen, naar de uiterlijke kenmerken van het interieur.

Op duidelijke wijze verneemt de lezer de veranderingen van de toestand na en voor 1839. Alles met fraaie illustraties waarvan een enkele in kleur. In vroegere tijden stonden er ruim 50 torenmolens in het Nederrijngebied. Van een aantal bestaan nog de ruïnes, andere zijn verbouwd tot 'moderne' windmolens. De molen in Zeddum is dan ook een heel bijzonder monument. In het boekje leest u er alles over. 37 pagina's, mooi glanzend papier, afm. 17,5 x 25 cm. Uitgave Stichting Huis Bergh - 1991 - Prijs f 13,50 .

Bestellen bij bovengenoemde stichting - Postbus 155 - 7040 AD 's-Heerenberg. Een acceptgirokaart wordt bij de zending ingesloten.

● **3.** *"Molenboek"* onder redactie van T. Bergstra is een uitgave van de Oudheidkundige ver. Arent thoe Boecop uit Elburg. Dit boekje (64 pag's) met veel illustratie's krijgt van ons een tien met een griffel. Het is alleraardigst uitgevoerd en naast de beknopte inleiding, vindt u de beschrijving van de koren-

*Een oude afbeelding van de torenmolen te **Zeddum** onder molenaar Gerritschen. De molen nog in vol bedrijf, maar dat het geen vetpot meer was, is wel te zien aan de opgelapte zeilen.... (Zie nr. 2)*

Ansichtkaart, poststempel 12 sept. 1930, collectie C.E. van der Horst.

molen *De Tijd* te Oosterwolde en de geschiedenis van de verdwenen molens in en rond Elburg. Daarnaast wordt op aantrekkelijke wijze aandacht geschonken aan de techniek in de molen, het leven van een molenaarsknecht en het geploeter van de laatste windmolenaar die *De Tijd* tot kort na de oorlog in werking wist te houden.

Het leuke van dit boekje zijn de verzen, spreuken en andere wetenswaardigheden die naast de tekst in de zijlijnen worden beschreven. Tenslotte is los bijgesloten een fraaie doorsnedetekening getekend door R. v. d. Ploeg, heel mooi Afm. 16,5 x 23,5 cm. - Elburg 1991 - Prijs f 10,- excl. porto. Verkrijgbaar bij dhr. J. Kuiper - Postbus 78 - 8080 AB Elburg. Een acceptgirokaart wordt meegezonden.

● 4. In het september nummer van *De Zelfzwichter* jrg. 18 - 1991 - nr. 63 deden wij U in deze rubriek melding van de uitgifte van 5 mini-boekjes uit Hongarije. Wij kochten deze boekjes bij de St. Levende Molens te Roosendaal. In de zomer van 1991 organiseerde T.I.M.S. een molenexcursie naar Hongarije. Daar bleek dat er nog meer van deze kleine boekjes op mo-

lengebied te koop waren. Ter completering geven wij u hierbij de titels: "*Tarpa Műemlékek*" - 1984 - ISBN 963-555-2-5. Het beschrijft een ontzaglijk grote rosmolen (zie afb.) in Tarpa, een stad in het N.O. van dit land tegen de grens van de Sovjet Unie. In ditzelfde gebied ligt het plaatsje Túrístvándi en hier bevindt zich een zeer fraaie drie-rads watermolen, geheel in hout opgetrokken. Het boekje "*Túrístvándi Vízimalom*" beschrijft deze molen (één kleurenafbeelding en een aantal zw/w. illustraties). Ook de rosmolen in het eerstgenoemde boekje komt in dit deeltje voor.

Uitgave 1988 - ISBN 963-555-579-2. Het derde mini-boekje is getiteld "*Budapest Malomipari Múzeum*" Eveneens een uitgave uit 1988 - ISBN 963-555-537-7. De inhoud van dit deeltje bestaat uit een rondgang door het maalderijmuseum in de Hongaarse hoofdstad. Dit museum is ondergebracht in een voormalige stoommeelfabriek en men vindt er, verspreid over 5 (!) verdiepingen, maalwerktuigen vanaf de vroegste tijden tot aan de 50-er jaren van onze eeuw. De prijs van deze boekjes (in Hongarije) is 10 Forint per stuk.

● 5. "*Kottmarsdorfer Mühlengeschichten*" door Bernd Dressler is een boekje van 43 pagina's. Het beschrijft in 12 hoofdstukjes de geschiedenis van de

Kottmarsdorfer Mühlengeschichten

Een houtsnede-afbeelding van de molen te **Kottmarsdorf** in het uiterste zuidoosten van Oost-Duitsland. Een foto van deze molen is ook te zien in 'De Zelfzwichter' van september 1982.

Kottmarsdorfer standerdmolen. Deze in de jaren '80 gerestaureerde molen ligt in de voorm. D.D.R. beoosten Dresden, tegen de Poolse grens. Het is een indrukwekkende molen waarvan de molenkast tot aan de grond doorloopt, de standaard is dus ingebouwd. Het boekje met tamelijk veel illustratie's werd uitgegeven in 1991 (zonder ISBN nummer). De prijs bedraagt f 9,80. Voor geïnteresseerden in de Duitse molens, heel aantrekkelijk, voor al ook door de beschrijving van de 7 stuks overgebleven windmolens in het zuidelijk Oberlausitzgebied (Kreis Löbau).

● 6. Een erg leuk gidsje verscheen september 1991 onder auspiciën van de VVV-Overijssel met als titel "*Euregio Watermolens, Wassermühlen*". De Euregio is het Nederlands-Duitse grensgebied bestaande uit o.a. Twenthe, Gelderse Achterhoek, Graafschap Bentheim en Emsland. In dit bijzonder fraaie landschap zijn nu nog altijd 45 watermolens te vinden waarvan er niet minder dan 24 kunnen worden bezocht. Het boekje in handig meeneem-formaat en voorzien van een losse landkaart, geeft over al deze molens bondige informatie als historie, openingstijden en bijzonderheden. En dat alles tweetaal! Ruim de helft van de molens wordt vergezeld van een zw/w. foto. Een ideaal boekje voor de komende vakantietijd. 84 pag's. Prijs f 4,95 of DM 4,50. Verkrijgbaar bij vele VVV's.

● 7. We blijven even bij de gidsjes, handig voor uw vrije tijd! Onze Duitse zuster-vereniging de Ver. zur Erhaltung von Wind- und Wassermühlen in Niedersachsen und Bremen is vorig jaar gestart met de uitgave van gidsjes over steeds een belangwekkende Duitse molen. De reeks heet "*Deutsche Mühlenführer*" en verschenen zijn tot nog toe Heft 1: Greetsieler Windmühle, Heft 2: Windmühle Lechtingen und Heft 3: Die Accumer Mühle.

Alle boekjes zijn aan de voorzijde voorzien van een kleurenafbeelding en binnen van mooie zw/w foto's, ze tellen allen 16 pagina's. De reeks wordt dit jaar voortgezet, zo zullen nog gaan verschijnen de molens te Moorsee, Haren en Munkbrarup. De prijs van deze brochure-boekjes is heel aantrekkelijk nl. DM 3, (excl. porto). Men kan zich op de serie abonneren. Een navolgbaar initiatief! Aanbevolen!! Het adres van de Duitse Vereinigung is Corsicakamp 33, Osnabrück.

● 8. "*Nieuw Utrechts Molenboek*", door veel molenbladen is er al over deze 3e druk van dit provinciale molenboek geschreven. Een zeer uitvoerige recensie lasen wij in 'Molens', het periodiek van de Ver. De Hollandsche Molen. Naast een aantal inleidende artikelen, bevat het boek de inventaris van de dertig in Utrecht staande molens. Vergeleken met de eerdere drukken is dit boek aanmerkelijk uitgebreider met zijn gegevens. Vooral de technische omschrijvingen vallen daarbij op. Jammer dat ook dit boek weer een inhoud mist. Dat had in deze computertijd toch niet zo moeilijk hoeven te zijn. Een 'must' dit boek. ISBN 90 534 5011.4 - Stichting Matrijs 1991 - Prijs f 35,-.

9e druk "Het Nederlandse molenbestand"

Overzicht van alle nog aanwezige wind- en watermolens, rosmolens en hondekarnen, gerangschikt per provincie en alfabetisch op plaatsnaam

Tijdens de algemene ledenvergadering van "De Hollandsche Molen" op 7 maart j.l. werd de negende druk van wat in de wandeling "Het Rode Boekje" wordt genoemd, ten doop gehouden. Het gaat om een geheel herziene uitgave, zoals vanouds verzorgd door Eric Zwijnenberg, waarbij diverse molenliefhebbers voor de nodige gegevens zorgden. In deze nieuwe druk zijn weer enkele nieuwe rubrieken opgenomen: Bij de windmolens de *stelling- en belthoogte*, en de aard van de *bedekking van romp en kap* (riet, steen, hout, dakleer etc.). Bij de waterradmolens is nu ook vermeld of het om een *rijksmonument* gaat.

Het aantal vermelde windmolens nam toe met 15, het aantal waterradmolens met 6, en het aantal kleine molens met 13 stuks. De bladzijdeverwijzing voor Utrecht is aangepast aan het *Nieuw Utrechts Molenboek*. De *gemeentelijke herindelingen* zijn verwerkt tot en met 1 februari 1992. Nieuw dit keer is ook een opgave van de ons bekende *rosmolens en hondekarnen*. Voorts is aan het eind van het boek een *namenregister* van alle windmolens toe gevoegd. Dit kan het terugvinden van bepaalde molens vereenvoudigen. Een *uitvouwbaar blad* aan het eind van het boek vergemakkelijkt het raadplegen van de betekenis van de gebruikte afkortingen.

In het hoofdstuk statistische gegevens zijn *diverse nieuwe grafieken* afgedrukt. Het betreft onder meer vlucht, stelling- en belthoogtes, bedekking van romp en kap etc.

Voorts is natuurlijk weer een groot aantal *wijzigingen en verbeteringen* aangebracht; bij 32 molens een wijziging van de gemeente, bij 83 molens de vlucht, bij 56 molens het wieksysteem, bij 154 molens werd het biotoopcijfer gewijzigd of toegevoegd, en bij 105 molens moest de eigenaar worden veranderd. Voorts werden nog 19 plaatsnamen toegevoegd met een verwijzing, omdat de betreffende molens onder meer dan één plaats gezocht zouden kunnen worden.

Door dit alles is de omvang toegenomen van 120 tot 146 pagina's, waardoor ook de prijs enigszins moest worden verhoogd. Deze bedraagt nu: f 18,00 + f 6,00 verzendkosten = f 24,00. Leden van "De Hollandsche Molen" krijgen daarop f 2,50 korting (lidmaatschapsnummer vermelden).

Bestelling is mogelijk via girorekening 5285850 t.n.v. Werkgroep Nederlands Molenbestand te Alkmaar, onder vermelding van "9e druk".

Drentse molendag 1992

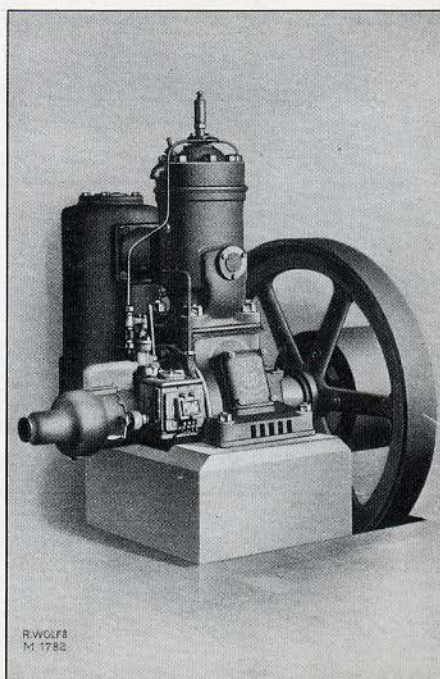
Op zaterdag 22 augustus houden de gezamenlijke Drentse molenaars weer "open huis". Deze dag draaien er in onze provincie een groot aantal molens die tevens zijn geopend voor bezichtiging. Het vorig jaar waren dat er 27 stuks, ongeveer 90% van de "gangbare" molens in Drenthe. Naast bezichtiging en een praatje met de molenaar zijn er bij sommige molens activiteiten georganiseerd als dia- of video-presentaties (over molens natuurlijk), markten of fietstochten. Inlichtingen over het aantal deelnemende molens kunnen kort voor de 22e augustus verkregen worden via tel.nr. 05219-1502.

*Namens de Contactcommissie;
M.W. Noordhoek.*

Oproep aan lezers

Eind vorige, begin deze eeuw schakelden meerdere molenaren en waterschappen al dan niet geheel, over op motorkracht. Bij poldermolens werden ze vaak in het molenlijf geplaatst, bij industriemolens dikwijls in een apart gebouwtje tegen de molen aan. Helaas werden deze gebouwtjes en daarmee de (hulp) motoren maar al te vaak weggerestaureerd. Een deel van de molengeschiedenis ging daarmee verloren. Men restaureerde terug naar af! Om

*WOLF Dieselmotor, gebouwd in Magdeburg/Buckau rond de jaren twintig. Deze compressieloze motor had een vermogen van 20 PK.
Collectie: H. A. Hachmer.*

toch iets van dit verleden terug te kunnen halen ben ik op zoek naar het volgende:

Wie kent of kende een molen die een (hulp) motor bezat?

Van welk type was de motor? En welk fabrieksmerk?

Hoeveel PK leverde de motor?

Wanneer werd deze geplaatst of verwijderd?

U kunt Uw reacties zenden aan:

H. A. Hachmer

Mezenlaan 43

9663 CM Nieuwe Pekela

Oostgroninger molendagen

4 juli	<i>De Orrust</i>	Oude Pekela
11 juli	<i>3 molens</i>	Winschoten
18 juli	<i>Standerdmolens</i>	Bourtange en Ter Haar
25 juli	<i>De Korenbloem</i>	Vriescheloo
„	<i>Nieman's Molen</i>	Veelerveen
„	<i>Weddermarke</i>	Wedderbergen
1 aug.	<i>Westerse Watermolen</i>	Nieuw-Scheemda
„	<i>De Dellen</i>	Nieuw-Scheemda
„	<i>De Noordstar</i>	Noordbroek
8 aug.	<i>De Orrust</i>	Oude Pekela
15 aug.	<i>Veldkamps Meul'n</i>	Bellingwolde
„	<i>Entreprise</i>	Kolham
22 aug.	<i>3 molens</i>	Winschoten
„	tevens Drentse Molendag	
29 aug.	<i>Ganzedijk</i>	Finsterwolde
5 sept.	<i>Standerdmolens</i>	Bourtange en Ter Haar
12 sept.	<i>De Orrust</i>	Oude Pekela
„	tevens Monumentendag	
19 sept.	<i>De Korenbloem</i>	Vriescheloo
„	<i>Nieman's Molen</i>	Veelerveen
„	<i>Weddermarke</i>	Wedderbergen
26 sept.	<i>Westerse Watermolen</i>	Nieuw-Scheemda
„	<i>De Dellen</i>	Nieuw-Scheemda
„	<i>De Noordstar</i>	Noordbroek

Inlichtingen: L. E. Buiskool (Blijham) tel. 05976-1386

B. Oomkes (Winschoten) tel. 05970-14269

Nieuwe leden

Mevr. M. Cordes
Mevr. W. S. Dijkstra-
Duintjer
M. Duursma
W. Elferink
J. Gazendam
Drs. M. R. de Jong
H. Kiewiet
J. P. J. Knol
F. A. Kooi
D. D. H. Koops
P. J. Luchtenberg
Mevr. C. Meijer
P. Oskam
G. Sietsma
T. Sikkenga
L. Sikkenga
J. J. Smith

Wageningen

Hoogezand
Groningen
Winsum (Gr.)
Hoogezand
Haren (Gr.)
Haren (Gr.)
Warfum
Roodeschool
Veendam
Uithuizen
Groningen
Appingedam
Hoogezand
't Harde
't Harde
Appingedam

J. E. J. Sterenberg
J. D. Tebbes
J. Teuben

Bedum
Arnhem
Winschoten

JAN VOS Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

- Boerderijen ● Bungalows
- Villa's ● Molens
- Recreatiebungalows
- Tevens golfplaatbedekking

Ook voor reparatie & onderhoud

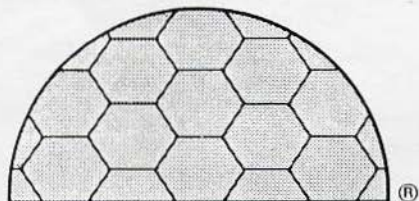

05906 - 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

de sterke kanten van Lamon

GEVEL REINIGEN en IMPREGNEREN
KELDER- en FUNDAMENTAFDICHTING
HOUTWORM- en BOKTORBESTRIJDING
SCHIMMEL- en ZWAMBESTRIJDING

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS RODEN Tel. 05908-12400

Rabobank

Voor een hypotheek op maat

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volgekorenmeel

Hondensport

Vogelzaden, Vogels

Aquariumbenodigdheden

Hengelsportartikelen

en alles voor Uw huisdieren

Rijksstraatweg 135

Telef. 344816

HAREN (Gr.)

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
'n grote collectie
geboortekado's, zoals:

kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
paplepels en
geboortebekers
in zilver en plect.

GRAVEREN GRATIS!

JUWELIER **REPKO**

Herestraat 4
Groningen

Rabobank

Voor een spaarvorm die bij u past

